

معرفی هسته پژوهشی عوامل انسانی و تصادفات

دانشکده علوم رفتاری و سلامت روان (انستیتو روانپزشکی تهران)

تهیه و تنظیم:

دکتر مهدی امینی

(روانشناس بالینی)

تابستان ۱۳۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۴	رسالت هسته پژوهشی
۴	چشم‌انداز هسته پژوهشی
۵	هدف کلی
۵	اهداف اختصاصی
۷	برنامه های بلندمدت، میانمدت، کوتاهمدت
۸	نتایج مورد انتظار
۹	ارکان هسته
۹	اعضای اصلی هسته پژوهشی
۹	ترجمان دانش

مقدمه

سوانح رانندگی همواره یکی از مهم‌ترین دلایل مرگ و میر در جوامع توسعه نیافته و کشورهای در حال توسعه است. بر اساس آمارها حوادث رانندگی رتبه چهارم یا پنجم مرگ و میر در این کشورها را به خود اختصاص داده است. در ایران نیز همه ساله سوانح رانندگی باعث مرگ و مصدومیت هزاران نفر شده و میلیاردها دلار هزینه بر اقتصاد کشور تحمیل می‌کند. هر ساله در تصادفات رانندگی در جاده‌های کشور حدود ۲۵۰۰۰ نفر دچار مصدومیت شده و جان خود را از دست می‌دهند (گزارش سازمان پزشکی قانونی، فروردین ۱۳۹۵). با توجه به روند افزایشی تعداد خودروها و به تبع آن میزان مسافرت‌ها؛ پیش‌بینی می‌شود تعداد تصادفات نیز در کشور افزایش یابد. مگر اینکه برای کاهش این تصادفات یک برنامه‌ریزی طولانی‌مدت و مبتنی بر شواهد صورت گیرد.

در وقوع تصادفات جاده‌ای همواره سه عامل اصلی نقش بسزایی دارند که این عوامل شامل عوامل انسانی، خودرو و جاده است که سهم هر کدام در وقوع تصادف مشخص است. اگرچه در تصادفات رانندگی ده‌ها علل دیگر نقش‌آفرینی می‌کنند و عمدتاً سازمان‌ها و دستگاه‌ها در این تصادفات مقصر شناخته می‌شوند، اما

به نظر عوامل انسانی می‌تواند نقش موثرتری در کاهش تصادفات داشته باشد. دلیل این امر را نیز می‌توان به توانایی‌های انسان در کنترل بسیاری از حوادث غیر قابل پیش‌بینی ربط داد. طبق بررسی‌های پلیس راهور عمده‌ترین دلیل سوانح رانندگی در جاده‌های کشور واژگونی می‌باشد، و اصلی‌ترین دلایل واژگونی نیز به ترتیب خواب‌آلودگی و سرعت غیرمجاز است. گزارش فوق بیش از پیش بر نقش عوامل انسانی در تصادفات تاکید کرده و توجه به این عامل را در جهت کاهش میزان وقوع تصادفات و تخلفات رانندگی برجسته می‌نماید. از این رو، عوامل انسانی همواره نقش بسزایی در وقوع تصادفات داشته و با مداخله در این عوامل به می‌توان به میزان زیادی از وقوع سوانح رانندگی کاسته و از تبعات اقتصادی، اجتماعی و روانی آنها جلوگیری نمود.

طبق تعریف، عوامل انسانی را می‌توان به رفتار اجتماعی، ویژگی‌های شخصیتی، عوامل درون روانی، توانایی‌های شناختی، سرعت واکنش، خطاهای حسی و ... ربط داد. اینکه کدامیک از این عوامل نقش مهمتری در سوانح رانندگی دارند هنوز کاملاً مشخص نبوده و نیاز است در این خصوص بررسی‌های علمی متعددی صورت گیرد. این عوامل می‌توانند به خودی خود و به عنوان یک خصیصه در فرد وجود داشته باشند و یا اینکه عوامل دیگری چون

محدودیت‌ها و نقایص خودرویی یا نوع طراحی جاده و مسیر رانندگی آن را به وجود آورند. مشکل از هر طریقی که ایجاد شود می‌توان با برنامه‌ریزی و مداخله تا حد زیادی از وقوع آن جلوگیری کرد. تا جایی که نگارنده اطلاع دارد، در کشور مرکزی که به صورت تخصصی و علمی به بررسی نقش عوامل انسانی در تصادفات رانندگی پرداخته و در تدوین برنامه‌های پیشگیرانه به مسئولین کمک نماید، وجود ندارد. لذا هدف اصلی از تشکیل این هسته تحقیقاتی در دانشگاه علوم پزشکی ایران، دستیابی به این مهم است. هسته پژوهشی عوامل انسانی و تصادفات، یکی از هسته‌های علمی، پویا و مهم دانشکده علوم رفتاری و سلامت روان است که می‌تواند با بررسی‌های علمی درباره عوامل انسانی دخیل در سوانح رانندگی، تاثیر چشمگیری در فرهنگ‌سازی ترافیکی و کاهش حوادث رانندگی در کشور داشته باشد. این هسته آمادگی دارد جهت کاهش تصادفات رانندگی، به عنوان یک مساله چالش‌برانگیز کشور؛ با سازمان‌ها و نهادهای مدنی و اجتماعی همچون پلیس راهنمایی و رانندگی، وزارت کشور، بیمه مرکزی، قوه قضاییه، شهرداری‌ها، شرکت‌های خودروساز و ... همکاری نماید. این هسته یک واحد کاملاً علمی و آکادمیک بوده و دارای ماموریت (Mission)، چشم‌انداز (Vision) و اهدافی

است که به شرح ذیل می‌باشند:

رسالت هسته پژوهشی

رسالت اصلی هسته پژوهشی عوامل انسانی و تصادفات انجام پروژه‌های پژوهشی، اجرایی، مداخله‌ای و مشاوره‌ای در راستای کاهش تصادفات رانندگی در کشور می‌باشد. این هسته متعهد است به عنوان یک واحد علمی و پژوهشی نسبت به تحقیق و بررسی درباره علل انسانی تصادفات جاده‌ای اقدام نموده، و با انجام برنامه‌های مبتنی بر شواهد به کاهش نرخ بروز این سوانح کمک نماید.

چشم‌انداز هسته پژوهشی

چشم‌انداز هسته پژوهشی عوامل انسانی و تصادفات تبدیل شدن به برند برتر دانشگاهی در زمینه مطالعه عوامل انسانی مرتبط با تصادفات و تدوین برنامه‌هایی در جهت کاهش تصادفات جاده-ای در کشور می‌باشد. این مهم با تاکید ویژه بر تعامل سازنده با پلیس راهنمایی و رانندگی، اداره راه و ترابری، وزارت کشور، وزارت مسکن و شهرسازی، بیمه مرکزی، قوه قضاییه، شهرداری-ها، شرکت‌های خودروساز و دیگر نهادهای ذیربط قابل تحقق

می‌باشد.

هدف کلی

انجام پروژه‌های پژوهشی، مشاوره‌ای و اجرایی در راستای کمک به تدوین و توسعه ابزارها و برنامه‌هایی جهت فرهنگ‌سازی ترافیکی، اصلاح رفتار ترافیکی و کاهش تصادفات رانندگی در کشور، با تاکید بر عوامل انسانی مرتبط.

اهداف اختصاصی

- بررسی میزان وقوع تصادفات رانندگی و تفکیک عوامل موثر در آن
- انجام پژوهش در زمینه عوامل انسانی مرتبط با سوانح رانندگی
- انجام پژوهش در زمینه عوامل شناختی مرتبط با سوانح رانندگی
- انجام پژوهش در زمینه عوامل رفتاری مرتبط با تصادفات رانندگی
- انجام پژوهش در زمینه عوامل عصبی-شناختی مرتبط با حوادث رانندگی
- انجام پژوهش در زمینه عوامل اجتماعی و محیطی مرتبط با سوانح رانندگی

- انجام پژوهش در زمینه عوامل بیولوژیک مرتبط با تصادفات رانندگی
- تدوین برنامه‌های جامع مبتنی بر شواهد در راستای کاهش میزان تصادفات جاده‌ای
- انجام پژوهش در زمینه موانع انسانی رفتارهای ترافیکی سالم
- انجام پژوهش در زمینه موانع اجتماعی و محیطی رفتارهای ترافیکی سالم
- بررسی و مطالعه محدودیت‌های خودرویی مرتبط با خطاهای انسانی در تصادفات رانندگی
- بررسی ابعاد شخصیتی رانندگان متخلف جهت برنامه‌ریزی پیشگیرانه
- تدوین مدل بومی و جامع پیشگیری از حوادث رانندگی با تاکید بر عوامل انسانی
- بررسی وضعیت سلامت رفتاری، روانی و عارضه‌یابی در رانندگان متخلف
- تدوین برنامه‌های جامع در راستای ارتقای فرهنگ ترافیکی
- تولید دانش نظری و عملی در زمینه پیشگیری از وقوع تصادفات رانندگی
- ارائه خدمات مشاوره‌ای در زمینه کاهش تصادفات رانندگی به

نهادهای ذیربط

- مطالعه در زمینه امکان سنجی ساخت ابزارهایی جهت کاهش خطاها و عوامل انسانی موثر در تصادفات
- بررسی عوامل شهری و جاده‌ای مرتبط با خطاهای انسانی در حین رانندگی

برنامه های بلندمدت، میان مدت، کوتاه مدت

- مطالعه، تدوین و اجرای برنامه‌های مرتبط با رفتارهای ترافیکی سالم
- هماهنگی و امضای تفاهم‌نامه در راستای ارتقای رفتارهای ترافیکی سالم با نهادها و سازمان‌های ذیربط
- بررسی علمی عوامل انسانی موثر در وقوع تصادفات جاده‌ای
- برقراری ارتباط با برخی از سازمان‌ها و نهادها در راستای تدوین برنامه‌های ارتقاء رفتارهای ترافیکی سالم
- همکاری با نهادهای بین‌المللی در راستای کاهش تصادفات رانندگی
- طراحی و ساخت ابزارهایی جهت به حداقل رساندن خطاهای انسانی در حین رانندگی
- ارائه مشاوره به شرکت‌های خودروساز جهت طراحی و

ساخت خودروهایی با هدف کاهش عوامل انسانی موثر در تصادفات

نتایج مورد انتظار

- کاهش میزان بروز تصادفات رانندگی در کشور
- ارتقا کیفیت پژوهش‌های مرتبط با حوزه رفتارهای ترافیکی سالم
- ارتقا رفتار ترافیکی با تاکید بر عوامل انسانی و فرهنگ‌سازی در این زمینه
- مشاوره تخصصی به سازمان‌ها و نهادهای دخیل در پیشگیری از حوادث رانندگی
- ارائه مشاوره به شرکت‌های خودروساز در خصوص طراحی، ساخت و تولید ابزارها و خودروهایی که خطاهای انسانی حین رانندگی را به حداقل می‌رساند
- تدوین برنامه‌های مداخله‌ای مبتنی بر شواهد در راستای پیشگیری از وقوع سوانح رانندگی در کشور

ارکان هسته

- مسئول هسته پژوهشی: دکتر مهدی امینی
- دستیار هسته پژوهشی: دکتر نوشین خادم‌الرضا

اعضای اصلی هسته پژوهشی

- دکتر علی اصغر اصغرنژاد فرید
- دکتر سید کاظم ملکوتی
- دکتر اسفندیار آزاد
- دکتر مژگان لطفی
- دکتر رضا آرزومندان

ترجمان دانش

دکتر فهیمه فتحعلی لواسانی